

»Hrvatski planinar«, digitalno kulturno blago

Alan Čaplar, urednik »Hrvatskog planinara«

Rijetko se koja hrvatska ustanova, institucija ili udruga može pohvaliti kulturološkim podvigom kakav je u proteklih nekoliko godina digitalizacijom više od stotinu godišta svoga časopisa izveo Hrvatski planinarski savez (HPS). Ne postoji mnogo časopisa koji izlaze više od stotinu godina, a još je manje onih koji su u digitalnom obliku u cijelosti dostupni za pretraživanje i prelistavanje putem interneta i na DVD-u. Prema našim saznanjima, naš je »Hrvatski planinar« prvi hrvatski časopis sa stoljetnom tradicijom kojeg su svi brojevi javno dostupni na internetu i na DVD-u.*

Digitalna kolekcija »Hrvatskog planinara« sadrži 800 datoteka u PDF formatu, pri čemu svaka datoteka sadrži stranice jednog broja »Hrvatskog planinara«.

Zašto digitalizacija

Ne treba posebno isticati da je HPS digitalizacijom svoga časopisa omogućio bolje vrednovanje kulturne, prirodoslovne i stručne uloge »Hrvatskog planinara« tijekom njegove iznimne povijesti, kakvom se malo koja ustanova u Hrvatskoj može ponositi.

Časopis »Hrvatski planinar« najstariji je hrvatski časopis iz područja fizičke kulture i jedan od najstarijih hrvatskih časopisa koji izlazi i danas. Od 1898. do danas »Hrvatski planinar« postao je riznicom planinarske riječi i jedinstven pisani trag o razvitku hrvatskoga planinar-

stva. »Hrvatski planinar« predvodnik je hrvatske planinarske književnosti, grane koja se u nas svrstava u putopisnu književnost, a u alpskih je naroda samostalna. Osim toga, »Hrvatski planinar« je od početka bio orijentiran na objavljivanje stručnih članaka o istraživanjima planinskih područja Hrvatske, pa su u njemu objavljeni mnogi pionirski stručni članci o botanici, geografiji, hidrologiji, geologiji i geomorfologiji. Dosezi »Hrvatskog planinara« tim su vredniji znamo li da »Hrvatski planinar« nikada nije imao profesionalne novinare, već ga od prvih dana stvaraju isključivo zaljubljenici i zanesenjaci kojima je planinarstvo životni stil.

Glavni motiv za digitalizaciju bila je činjenica da fizički postoje samo tri cjelovita kompleta časopisa – jedan u posjedu dugogodišnjeg urednika prof. dr. Željka Poljaka, drugi u fondusu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu, a treći u Knjižnici Grada Zagreba.

Kako se provodila digitalizacija

Digitalizaciji »Hrvatskog planinara« pretodio je divljenja vrijedan pothvat prof. dr. Darka Grundlera, koji je izradio cjelovitu bibliografiju svih brojeva našeg časopisa i potom je 2008. nesebično darovao HPS-u. Računalna bibliografija sadrži podatke o svim ikad objavljenim člancima i ilustracijama, a svečano je predana na korištenje 4. lipnja 2008. na svečanosti u Novinarskom domu u Zagrebu, kojom je pred više od 200 gostiju obilježena 110. obljetnica izlaska prvog broja »Hrvatskog planinara« i 100. godište časopisa.

Već u to vrijeme bilo je digitalizirano i javnosti dostupno oko 70% svih brojeva »Hrvatskog planinara«, a krajem 2009. cijeli je posao

* Osim našega, jedini stoljetni časopis koji je u potpunosti digitaliziran i dostupan na internetu jest »Šumarski list«, časopis Hrvatskoga šumarskog društva – i to također zahvaljujući jednom planinaru. Riječ je o Branku Meštriću, članu uredništva »Hrvatskog planinara« i »Šumarskog lista«.

Rijetko se koja ustanova, institucija ili udruga može pohvaliti kulturološkim podvigom kakav je u proteklih nekoliko godina digitalizacijom više od stotinu godišta svoga časopisa izveo HPS

digitalizacije konačno dovršen. Tada su svi digitalizirani brojevi časopisa postavljeni na internetsku stranicu HPS-a i izdan je DVD na kojem se nalazi sto godišta »Hrvatskog planinara« – svi brojevi od 1898. do 2008. Bibliografija »Hrvatskog planinara« tako je dobila punu vrijednost jer je iz nje lako moguće doći do bilo kojeg broja časopisa, članka ili ilustracije ikada objavljene u »Hrvatskom planinaru«. Iscrpan opis bibliografije i uputa za njeno korištenje tiskani su u jubilarnom broju »Hrvatskog planinara« br. 6, 2008.

Projekt digitalizacije »Hrvatskog planinara« odvijao se tri godine, od početka 2007. do kraja 2009. Glavninu sredstava osigurao je iz svojih izvora HPS, potvrdivši se kao kulturno

odgovorna udruga koja je spremna ulagati u vrednovanje hrvatske kulture, a digitalizaciju je s 15.000 kuna poduprlo i Ministarstvo kulture. Iako je to razmjerno skromna financijska potpora u odnosu na opsežnost i vrijednost digitalizacije 30.000 stranica, ona je imala i dodatno značenje jer je potvrdila da to ministarstvo prepoznaje časopis »Hrvatski planinar« kao nacionalno kulturno dobro, a HPS kao partnera u projektima čuvanja hrvatske kulturne baštine.

Dar Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici

Digitalizaciju svog časopisa HPS je završio na vrlo simboličan i svečan način u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu (NSK). Na svečanosti predstavljanja portala digitaliziranih

MALO TEHNOLOGIJE I STATISTIKE

Digitalizacija se provodila skeniranjem najbolje sačuvanih primjeraka časopisa koji su bili dostupni u trenutku skeniranja. Skenirani su primjerci iz kolekcije dr. Poljaka i Alana Čaplara. Sve stranice časopisa digitalizirane su skeniranjem u rezoluciji 600 dpi, u punoj boji. Skenirala se jedna po jedna stranica. Najprije su skenirani brojevi iz razdoblja između dva svjetska rata, zatim najstariji brojevi, a potom brojevi iz razdoblja od 1949. do 2002. (od te se godine matrica časopisa koja se upućuje u tiskaru čuva i u digitalnom obliku).

Za digitalizaciju su korištena četiri računala i tri skenera te osam eksternih čvrstih diskova velikoga kapaciteta. Samo jedna digitalna kolekcija zauzima 2,2 terabajta diskovnog prostora. Radi sigurnosti, svaka je stranica sačuvana u tri istovjetna izvornika. Za potrebe izrade DVD-a i za objavu na internetu PDF-ovi su smanjeni na razlučivost 150 dpi. Jedan PDF prosječno zauzima 10 megabajta. Ako ugrubo uzmemo da za namještanje i skeniranje jedne stranice treba

otprilike dvije minute, lako je izračunati da je samo na skeniranje utrošeno najmanje 1000 radnih sati. Osim toga, nekoliko stotina radnih sati trebalo je uložiti u pribavljanje i transport starih brojeva, pregledavanje i procjenjivanje kvalitete predložaka, ispravljanje pogrešaka pri skeniranju, poravnavanje i obrezivanje stranica, izradu i kontrolu PDF-ova te za izradu DVD mastera.

Operativno, stare su časopise skenirali Vesna Čaplar, Miljenko Ivković i Nenad Perošević. Za master DVD-a i postavljanje PDF-ova na internet zaslužan je Branko Meštrić. Sve PDF-ove izradio je i posao organizirao Alan Čaplar.

Gotovo 30.000 stranica časopisa sada je dostupno na DVD-u, koji se može nabaviti u Uredu HPS-a po simboličnoj cijeni od 50 kuna te potpuno besplatno preuzeti putem internetskih stranica HPS-a (www.plsavez.hr), a od siječnja 2010. i na portalu digitaliziranih novina i časopisa Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (dnc.nsk.hr)

Ekipa koja je digitalizirala »Hrvatski planinar« (s lijeva): Nenad Perošević, prof. dr. Darko Grundler, Branko Meštrić, Alan Čaplar, prof. dr. Željko Poljak, dr. Vesna Čaplar i Miljenko Ivković

Izaslanstvo HPS-a svečano je ravnateljstvu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu prof. dr. Tihomilu Maštroviću 28. siječnja 2010. uručilo digitaliziranih stotinu godišta »Hrvatskog planinara«

DUBRAVKO OKIČKI

HPS je digitalizacijom sto godišta svojega časopisa prestigao mnoge stručne ustanove, institucije i izdavače te zadivio sve one koji su u stanju razabrati i vrednovati opseg takvog posla

časopisa dnc.nsk.hr održanoj 21. siječnja 2010. izaslanstvo HPS-a, koje su činili prof. dr. Hrvoje Kraljević, prof. dr. Željko Poljak i Alan Čaplar, uručilo je pred više od 300 okupljenih gostiju ravnateljstvu NSK-a prof. dr. Tihomilu Maštroviću 30.000 stranica »Hrvatskog planinara« u digitalnom obliku. Bila je to velika svečanost za NSK, a nije pretjerano reći da je uručenje nevakadašnjeg HPS-ovog dara bio vrhunac večeri. Primajući dar HPS-a, ravnatelj NSK prof. Maštrović istaknuo je »Hrvatski planinar« kao primjer suradnje kakvu NSK želi postići sa svim izdavačima. Posebno je istaknuo da je naše ostvarenje uistinu iznimno jer je HPS digitalizaciju svog časopisa obavio po najvišim profesionalnim standardima premda mu digitalizacija i čuvanje tiskane građe nije temeljna djelatnost. U svome je govoru predsjednik HPS-a prof. dr. Hrvoje Kraljević zahvalio NSK-u što je prepoznao vrijednost našeg rada i pružio nam stručnu potporu.

Zanimljivo je spomenuti da je prvi urednik »Hrvatskog planinara« Dragutin Hirc 1901. imenovan savjetnikom Kraljevske sveučilišne biblioteke, preteče današnjeg NSK-a. Prije više od stotinu godina on nije mogao ni sanjati da će se njegov časopis u digitalnom obliku naći u knjižnici u čijem je utemeljenju sudjelovao.

Na svečanosti su, osim članova izaslanstva HPS-a, sudjelovali i svi planinari koji su dali svoj doprinos izradi bibliografije i digitalizaciji »Hrvatskog planinara«: prof. dr. Darko Grundler, Branko Meštrić, Darko Berljak, Miljenko Ivković, Vesna Čaplar, Ana Čaplar, Nenad Pe-rošević i Vesna Holjevac.

Naši dosezi u posljednjih deset godina

Hrvatski planinari i HPS mogu biti ponosni na brojne izvanserijske dosege što ih je časopis »Hrvatski planinar« ostvario u posljednjih deset godina. Od 2001. do danas broj pretplatnika i čitatelja gotovo se udvostručio, povećan je broj

stranica, a kvaliteta časopisa poboljšala se i u grafičkom i u sadržajnom pogledu. Proslava 100. godišta i 110. obljetnice »Hrvatskog planinara« 2008. godine bila je najsadržajnije proslava u povijesti našega časopisa, a ovjenčana je visokim državnim priznanjem – Poveljom Republike Hrvatske, koju je izaslanstvu HPS-a 28. siječnja 2009. uručio predsjednik RH Stjepan Mesić. Povrh svega toga, časopis »Hrvatski planinar« dobio je puštanjem u rad računalne bibliografije autora Darka Grundlera i digitalizacijom sto godišta časopisa novu dimenziju kakvom se HPS može samo ponositi. HPS je time prestigao mnoge stručne ustanove, institucije i izdavače te zadivio sve one koji su u stanju razabrati i vrednovati opseg takvog posla. Darivanjem digitalne kolekcije NSK-u u

siječnju ove godine stavljena je točka na »i« jer je naš časopis među prvima postao dio digitalizirane nacionalne kulturne baštine.

Nadam se da mi čitatelji neće zamjeriti što ću na kraju malo »privatizirati« sljedećih nekoliko redaka. Imam za to opravdan razlog – ovaj je broj stoti po redu koji potpisujem kao glavni i odgovorni urednik. S velikim veseljem i ponosom ističem da su mi kao uredniku sva nabrojena ostvarenja, ali i redovan rad na časopisu, donijela i veliko osobno zadovoljstvo. Uz to što mi je časopis omogućio da upoznam brojne uistinu drage ljude, uvijek me iznova ispunjava radost što mogu, zajedno sa suradnicima, pridonijeti veselju koje sa svakim novim brojem stiže na adrese gotovo 2000 planinara širom Hrvatske i svijeta. Hvala svima na tome!

www.plsavez.hr/HP/Bibliografija

100 godišta časopisa nadohvat miša